

TJEEMPIE! OF LIESJE IN LUILETTERLAND

(REMCO CAMPERT)

Luisteren en kijken	Spreeken	Lezen	Schrijven	Taalbe-schouwing	Literatuur
---------------------	----------	-------	-----------	------------------	------------

1. ORIËNTEREN

OPDRACHT 1

Tjeempie of liesje in luiletterland van Remco Campert (°1929) is verschenen in 1968 (bij De Bezige Bij) en gaat over de typische jongeren van toen. Wat verwacht je in dit boek zoal te lezen? Waarom?

2. VOORBEREIDEN EN UITVOEREN

OPDRACHT 2

Lees het fragment op de volgende bladzijden en beantwoord de vragen in opdracht 3.

De situatie

Vlak voor de paasvakantie heeft mijnheer Van Dale een taak opgegeven. Iedereen moet een verslag schrijven van een ontmoeting met enkele mensen met een heel bepaald beroep: parlementsleden, advocaten, dokters ... De naïeve 15-jarige Elisabeth van Zuylen moet gaan praten met moderne schrijvers. Haar moeder is daar absoluut tegen want het zijn allemaal 'viezeriken' en 'perverten'. Omdat ze een enorme schrik heeft van haar bijzonder strenge leraar, besluit ze toch naar Amsterdam te gaan. In de coupé waar ze even later zal instappen, bevindt zich een zekere Cees Bakels.

De tekeningen zijn van Joost Roelofsz.

OPDRACHT 3

1. Wat zijn je eerste reacties tijdens en na het lezen van de tekst? Leg uit.
2. Hoe herkenbaar vind je de personages en gebeurtenissen? Leg uit.
3. Vanwaar het merkwaardige taalgebruik? Leg uit.
4. Welke zaken zou je aanpassen als je het verhaal naar vandaag zou overplaatsen? Schets hoe je dit zou doen.

OPDRACHT 4

We bekijken het verhaal even grondiger. Beantwoord de volgende vragen in groepjes van drie of vier.

1. Typeer beide personages. Geef de nodige voorbeelden uit de tekst.
2. Wat verneem je over de jongerencultuur van toen? Wat is kenmerkend?
3. Hoe is de vertelsituatie? Vind je de uitwerking ervan geslaagd of had je liever een andere verteller?
4. Tot welk literair genre zou je de tekst rekenen? Wat is het thema?

5. De tekst bevat nogal wat humor. Welke soort(en) vind je terug? Geef de nodige voorbeelden.
6. Wat is kenmerkend voor het taalgebruik? Leg uit aan de hand van voorbeelden.

OPDRACHT 5

Om opdracht 6 te kunnen uitvoeren, dien je wat meer te weten over jongerentaal in het algemeen en over de jongerentaal van vandaag. Werk samen met twee of drie klasgenoten.

1. Ga op het internet op zoek naar meer informatie over de typische kenmerken van jongerentaal. Noteer de voornaamste gegevens in schemavorm: de functie van dit sociolect en de typische kenmerken ervan.

2. Voer een taalkundig onderzoekje uit.

Wanneer wetenschappers willen weten wat typisch is voor het taalgebruik van een bepaalde groep uit onze maatschappij, houden ze altijd een enquête bij een behoorlijk aantal representatieve proefpersonen. Wij proberen dit ook, maar op een veel beperktere schaal. Interview vijf jongeren van 15 tot 18 van wie je weet dat ze veel jongerentaal gebruiken. Doe dit aan de hand het schema hierna. Als iemand van jullie veel jongerentaal gebruikt, dan mag je die een van je informanten zijn.

Noteer niet alleen de woorden, maar eveneens hun precieze betekenis en gevoelswaarde (= een nauwkeurige definitie).

Om te vermijden dat we dezelfde personen interviewen, maken we eerst nog de nodige afspraken. Achteraf bekijken we de resultaten van de hele klas en maken we samen een mini-jongerenwoordenboek.

De namen van de informanten:					
1. Dagelijks leven - Eten: - Drinken: - Roken: - Slapen: - Andere zaken:					
2. Sociale omgang en relaties - Groeten: - Afscheid: - Gewaardeerde mensen: - Niet-gewaardeerde mensen: - Omgang met het andere geslacht: - Andere zaken:					
3. Emoties - Negatieve gevoelens (bv. ergens van balen, klere- of pokke-): - Positieve gevoelens (bv. eindeloos, te gek, kei-): - Andere zaken:					

4. Uiterlijk - Kleding: - Opvallende uiterlijke kenmerken (kapsel, puisten ...): - Andere zaken:					
5. Vrije tijd - Uitgaan: - Muziek: - Sport: - Andere zaken:					
6. Andere aspecten					

OPDRACHT 6

Herschrijf samen een gedeelte (minimaal 1 bladzijde ervan) van de tekst van Remco Campert. Transponeer alles naar vandaag. Je mag ook een eigen verhaaltje schrijven.

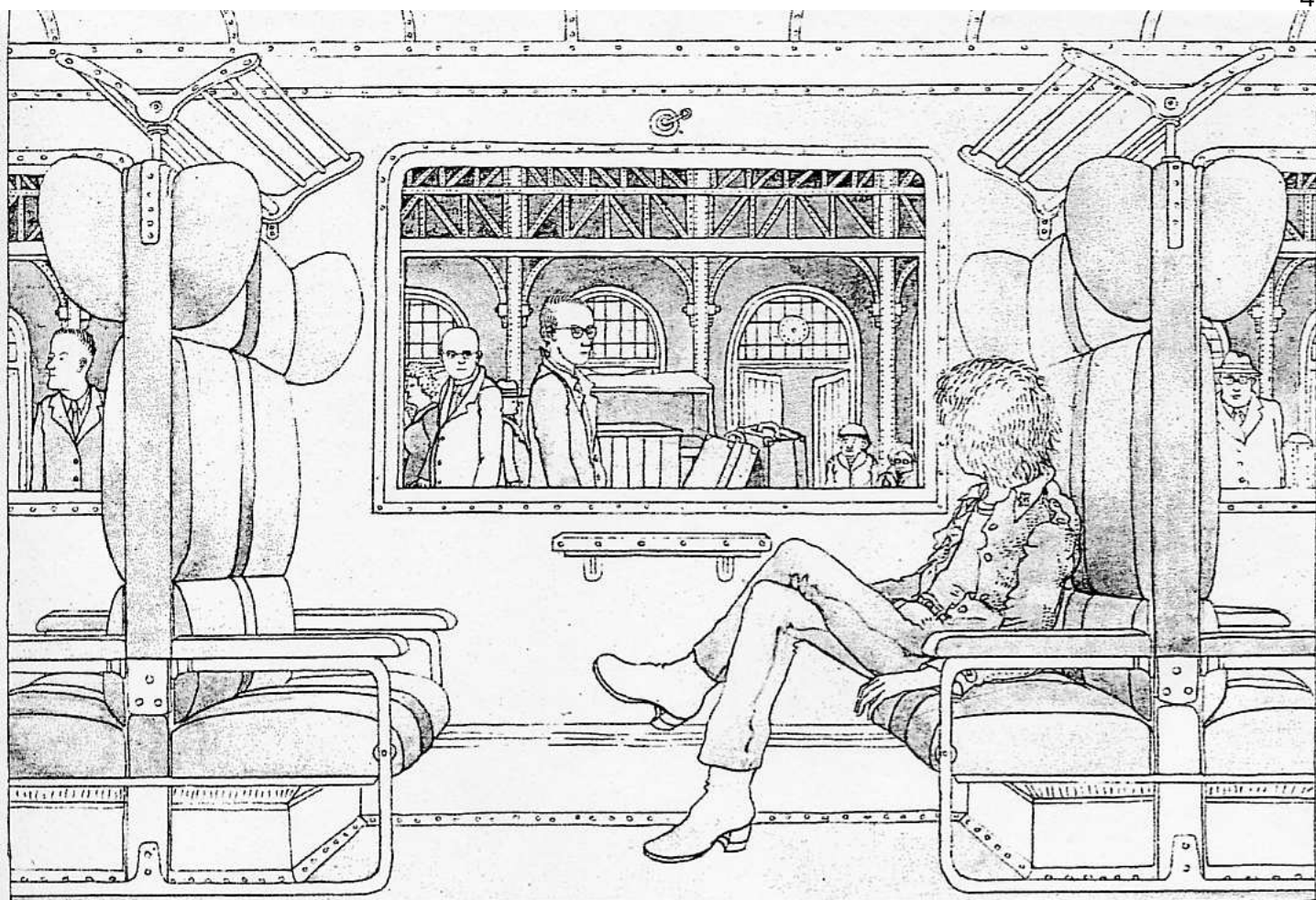
OPDRACHT 7

Wissel jullie antwoorden voor opdracht 5 en 6 uit met een andere groep. Beoordeel elkaars werk. Geef een cijfer op tien voor elke opdracht en argumenteer dit. Jullie bepalen dus zelf de criteria. Let wel, jullie beoordeling wordt ook geëvalueerd.

3. REFLECTEREN

OPDRACHT 8

1. Welke verklaring heb je voor het resultaat van jullie werk? Leg uit.
2. Wat heb je in deze les zoal geleerd? Leg kort uit.

Jofel stasjon wel, dat haagse stasjon, dacht Cees Bakels, einde-ouwerwets weet je wel, maar dat maakte het juist zo tof. Hij vroeg zich af of al die mafketels en zakkewassers, die de trein in wilden stappen of er juist uit wilden stappen of zomaar wat op het perron stonden te lummelen, al of niet voorzien van koffers en kinderen, kortom het kloojesvolk, of die dat nou ook zagen net als hij: hadden ze wel eerst allemaal wat wiet moeten roken.

Stel je voor, het hele perron hai, al die hagenezen met een stikkie in durlui hand verborgen, en maar vanderpaf gemaakt. Cees giegulde hardop en verscheidene duffe vogels keken bevreemd naar hem.

Zagen hem natuurlijk aan voor een staatsgevaarlijk individu, weet je wel – alleen langharige lanterfaners giegullen hardop in treinen, hebben niets beters te doen, opsluiten in werkkampen moest je ze, dan zou het lachen ze wel vergaan.

Jesus, hij was stoont als de pest. Echte kongostuf was het geweest en het mooie was dat niemand iets aan hem kon zien, zelfs zijn eigen moeder niet, stel dat ze in de trein had gezeten.

Ja, had ze natuurluk wel in de trein moeten zitten. Of niet, want ze had toch niks gezien. Inturrezzant

probleempjun eiginluk: zat z'n moeder niet in de trein, zag ze niks, zat ze er wel, zag ze ook niks.

Toch was ze niet blind.

Jesus, wat wassie stoont!

Die trein stond hier nou al uren of leek dat maar zo?

Kon ook de wietkik wel wezen – sekonden leken eeuwigheden en eeuwigheden vlogen als een schaduw heen of hoe was het ook alweer.

Zo'n trein was aan tijd gebonden, maar hij die erin zat niet. Rara-hoe kan dat? Zo was maar weer eens bewezen dat met wiet alles mogelijk was, ra-ra-zó kan dat. Vooral met wiet in rotterdam gekocht.

Jofele stad, rotterdam, zeker als je wat gerookt had, een hele kliene sien met al dat glas en steen, net of je in een ander land was.

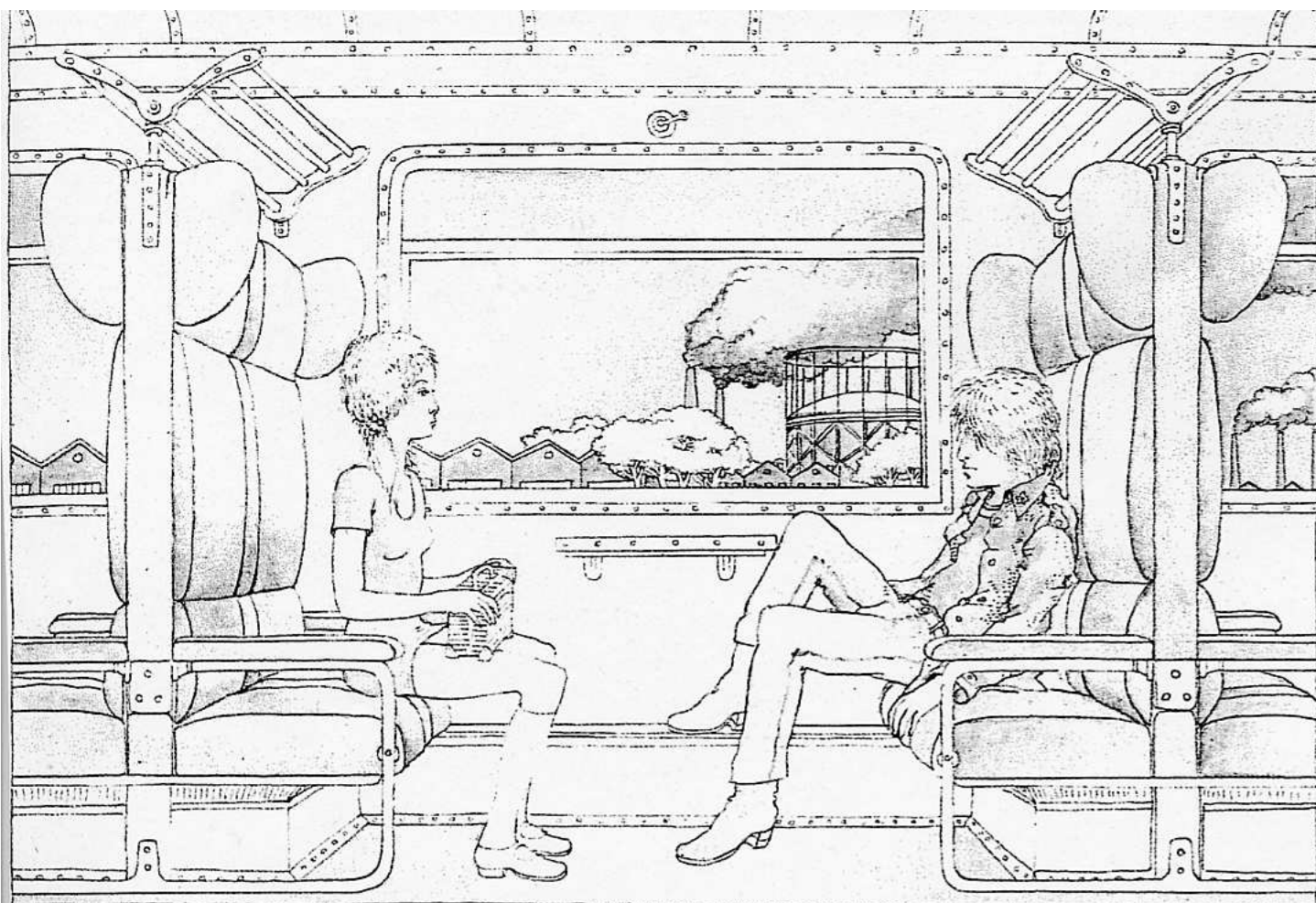
Ja hoor, ze reden weer.

Geweldig zoals ze dat stasjon uitschoven, als een aal uit de modder, weet je wel. Kijk nou toggus, al die maffe lage huizen, wat een dorp. Maar het dorpsleven had z'n aantrekkelijke kanten, zoals elke avond je pijpjun smoren aan de voordeur.

En de gesprekken met de andere dorpsbewoners:

Goejenavond buurman, schiet het gewas al flink op?

Zeker buurman, ik verwacht dat de hennepoogst dit jaar

niet gering zal wezen. De planten staan er knap bij. Dat doet deugd om te vernemen buurman, ons volk zal dus aan pot geen gebrek lijden als de lange winteravonden daar zijn.

Zeker niet buurman, met spekuilaas, ganzebord en hasj zal het waarachtig wel gaan. Wij vervullen met vreugde onze prachtige taak. Voor koningin en vaderland, weet je wel.

In Leiden stopte de trein weer en de meeste mensen stapten uit. Als het nou zo leeg bleef kon hij straks op z'n gemak nog een stikkie roken en met volle teugen van de landschappelijke sien genieten. De knolle- en de bollevelden en de wentelende wieken en wat dies meer zij.

Maar het geluk van een lege koepee was hem, Cees, natuurlijk niet beschoren, hoewel het een zeer toffe tsjik was die er tegenover hem kwam zitten, dat moest gezegd, een biezonder toffe tsjik zelfs, van het soort dat niet elke dag tegenover je in de trein kwam zitten. Maar dat wist hij niet zeker, want hij zat zelden of nooit in de trein, alleen zo nou en dan erris als in amsterdam de wiet op was.

Waarom ging zo'n tsjik nou net tegenover hem zitten? Genoeg andere vrije plaatsen. Misschien zag ze wat in

hem, misschien wilde ze kommunikaatsie.

Het was dattie zo'n koele vogel was, anders hattie een mooi opbouwend gesprek met haar kunnen beginnen. Zo van: helemaal alleen op pad, meisje?

Ja meneer.

En vindt je mammié dat wel goed?

Ik ben van huis weggelopen, meneer.

Ohó. Dat is niet mis, kind. Pas maar goed op dan, want er lopen heel wat rare eikels rond in de wereld.

En voor je het wist was het een inturrezzante diskuzie geworden, weet je wel. Maar ja, het was dat hij zo'n koele vogel was.

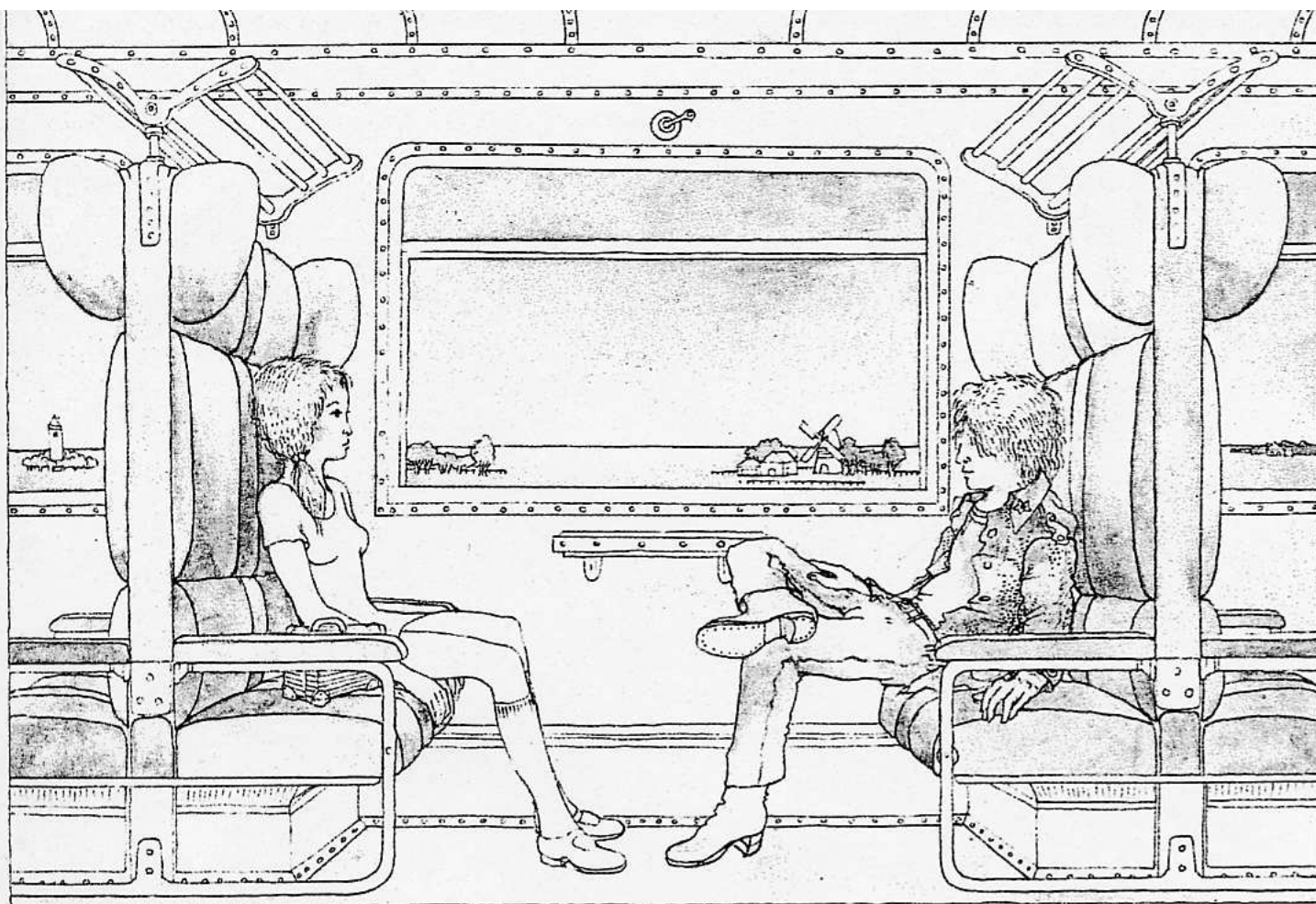
O daar had je de kondukteur – hip pakkie had die vogel aan. Goed gesneden en lekkere bokkestof. Einde-pet op. Zo'n kniptang was trouwens ook helemaal uit een andere wereld. Klien en glanzend, van een grote schoonheid.

Knip, knip, haar kaartje, zijn kaartje.

Dacht natuurlijk dat ze bij elkaar hoorden, die tsjik en hij.

Zou ook helemaal niet zo vreemd zijn eigenluk.

Jofel baantje had zo'n vogel, als je er even goed bij stilstond. Eén voortdurende trip. Knip ik heb je. De kniptrip.

Jesus, sterke stuf hoor, die kongostuf. Dat die belgen dat nooit door hadden gehad. Zouden ze zich nu toch zeker niet meer over al die taalprobleempjuns opwinden. Was loemoemba misschien wel de baas geworden in België. Was het nou het hipste land van Europa. Jesus, waar wassie? Hij kon maar beter even naar buiten kijken, door het ongewassen raampjun, want hij was helemaal nergens meer. Stoot tussen de reëls.

Cees keek naar buiten, de tsjik, die door zuchten, ongedurig bewegen en blikken op hem werpen, zijn aandacht probeerde te trekken, even helemaal vergeten. Gewoon uit zijn verruimde bewustzijn gezakt. Wat een eeuwig-mooie sien buiten.

Velden, bosjes en de einder met kerkstorens en soms een fabrieksschoorsteen. Hekjes en huisjes, weggetjes en krozige slootjes, boompjes en beesjes. Een koe en een schaap en een heel paard half. Die koeien!

De koeien staan in de wei. Eigunluk een gedicht. Gewoon blote informaatsie geven. Dus niet: de bonte koeien staan in de voorjaarsgroene wei. Of de bonte koeien met hun droeve ogen staan nadenkend herkauwend op het lentegroene grasland. Waar ik de

liefde leerde kennen. Eens in de maand van mei. Dat was powezie voor mafketels. Zo deden de eksperementelen het, ouwe graftakken met baarden en liefdusproblemen.

Gewoon de koeien staan in de wei, weet je wel. Toch ontbrak er iets aan. Je zag het vee niet op die manier.

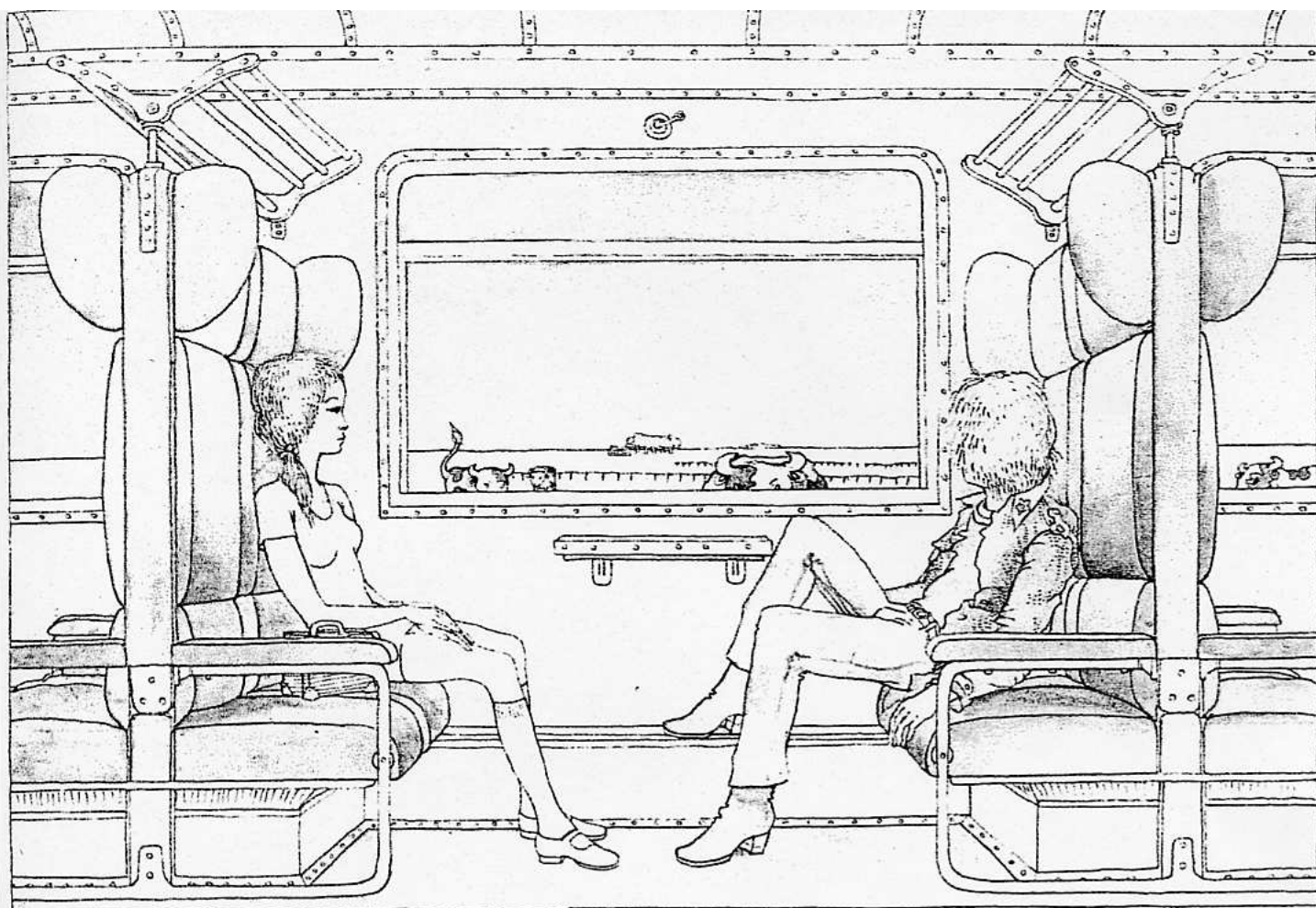
Us denken.

En daar had hij het al:

De koeien staan in de wei.
Vanuit de trein gezien
zijn ze kleiner
dan als je dur vlakbij staat.

Jesus, hij was wel op dreef vandaag. Maar ja, dat was de ellende van de hollandse taal, het klonk een beetje maf. Het klonk niet wizzit, weet je wel. Eens in het amerikaans proberen. The cows are in the wei, wat is wei nou, nou ja, zochtie wel op in een woordenboek.

The cows are in the wei.
Seen from the train
they are smaller
than from close nearby.

Ja maar Jesus, nou rijmde het. O nee, wei was wat anders in tamerikaans.

Hij besloot het gedicht op te schrijven, maar hij had geen papier bij zich, alleen maar vloeitjes. Misschien had die tsjik wel papier bij zich. In dur kleine hippe koffertje. Zou hij het vragen? Wassie maar niet zo'n koele vogel! Kon meteen een leuk gesprek worden. Zat misschien ook wel een gedicht in. Een treindialoog of zo. Trouwens, nu viel hem op dat ze al een poosje naar hem zat te koekeloeren. Grote troebele kijkers had ze, dat wel. Wat zou die tsjik van hem moeten? Had hij soms haar dasje aan?

Jesus, daar had je het al. Ze sprak tegennum.

'Ga je misschien ook naar de hoofdstad?'

Cees dacht enige tijd na en besloot toen geen antwoord te geven. Met maffe vragen moesten ze hem niet aan boord komen, zelfs de tofste tsjik niet.

Er viel een diepe stilte waarin Cees tot over zijn met wietwratten gevulde oren wegzakte.

Liesje bloosde tot ver onder haar minizjuupje. Van boosheid begon haar lichaam te gloeien, ook op de meest intieme plekjes.

'Tjeempie, zeg, sorry dat ik je aangesproken heb, hoor', zei ze en keek nuffig uit het raam.

Wat was er met die burd aan de hand, dacht Cees, terwijl hij moeizaam weer uit zijn stilte naar boven klauterde.

'Nogal wiedus dat ik naar de hoofdstad ga', zei hij toen.

'Tofte stad, weet je wel', voegde hij er loslippig aan toe.

'Ja, dat schijnt,' zei de tsjik, bijdraajend. 'Ik heb gehoord dat er veel moderne schrijvers wonen. Is dat zo?'

'Reken maar van yes', knikte Cees. 'De stad barst van de moderne schrijvers. IJle jokers allemaal, hoor. Jongens van stavast. Laat die maar schuiven'.

'Ken je er veel?' vroeg Liesje gretig.

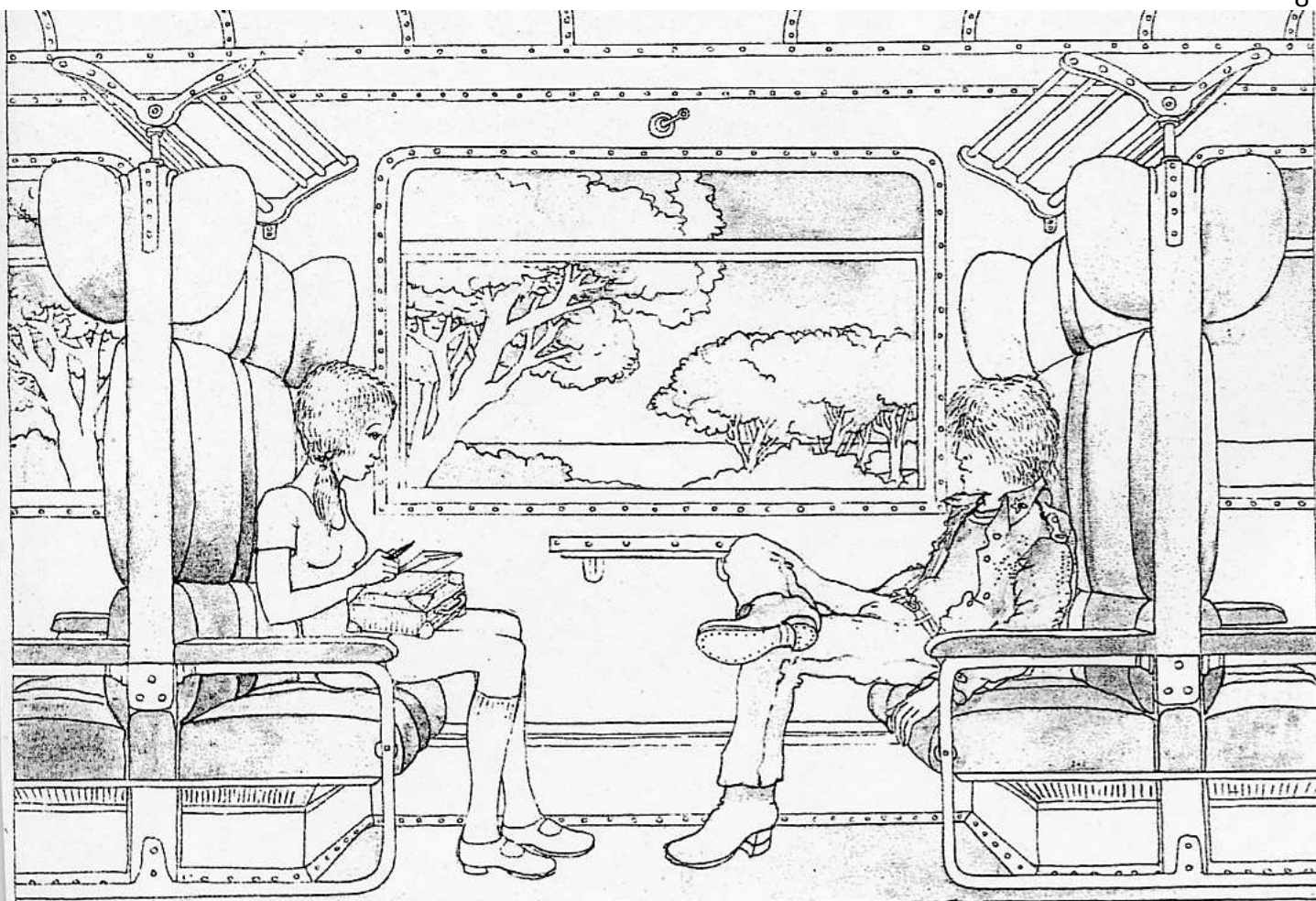
'Kennik er veel? Ik ben er toevallig zelf een!'

Cuus zun spontane bekentenis scheen de tsjik nogal op te winden.

'Tjeempie!' riep ze tenminste uit. 'Ik ben nog niet eens in de hoofdstad en ik ontmoet al een moderne schrijver! Als meneer van Dale dat eens wist. Wat zou hij trots op me zijn'.

Zo ziet een moderne schrijver er dus uit, dacht Liesje, terwijl ze van spanning haar dijen even tegen elkaar drukte en ternauwernood een vreugdekreetje kon onderdrukken.

Hij leek wel een beetje op Steve McQueen, dat prachtige voorbeeld van waaragtige, bijna tastbare manlukheid.

Alleen was zijn haar veel langer en hij zelf ook, maar daar was niets op tegen.

En de iets te nauwe dzijns die hij aanhad droegen er zeer toe bij om zijn manlukheid als het ware rulje te geven. Jongens, jongens, das een baas, schoot haar door 't hoofd, hoewel het St-Nikolaasfeest nog ver voor de boeg lag.

Bijna had ze een en ander met haar kleine handjes op zijn echtheid getoetst, toen ze zich met een schok het tweeledige doel van haar reis herinnerde.

1: gesprekken voeren met moderne schrijvers (de paastaak van meneer van Dale);

2: zien uit te vinden wat seks betekende en wat moderne schrijvers ermee van doen hadden (in opdracht van haarzelf).

Ze maakte haar blik los van de beeldhouwde vormen van de tegenover haar zittende moderne schrijver en pakte een bloknoet en een balpunt uit haar tasje.

'Mag ik je een paar vragen stellen?' vroeg ze aan Cees, die weer in dromenland verkeerde en met een schok tot de werkullukheid van de treinkoepee terugkeerde.

'Vraag maar op', zei hij royaal, terwijl hij een lusiferdoosje te voorschijn haalde en met zijn soepele vingers een stik wilde gaan draaien, maar natuurlijk

kwam net op dat moment de in dienst van het staatsalkoholkapitaal staande klootjesvolkvertegenwoordigende kniptangdrager langs, zodat hij zijn rookwaar maar weer opborg, want om nou in het naderende Heemstede gevankulluk te worden weggevoerd, daar hattie net geen zin in, weet je wel.

Misschien viel er straks op de poepdoos wat te versieren.

'Wat schrijft u?' vroeg de tsjik.

'Gedigges, weet je wel'.

'Tjeem. Wat voor soort gedichtjes?'

'Informaatsie, weet je wel. Zonder emootsie'.

'Gossiepietje'.

'Ik noteer gewoon koel de eigentijdse sien'.

'Tsss'.

'Geen intupputtaatsie, weet je wel, dzjust de pleen feks'.

'Hemeltje'.

'Geen gevoeluntjuns, weet je wel, deeje ze vroeger, doen wij niet meer. Gewoon de sien zoals die zich aan me voordoet. Wat sien ik? En dan schrijf ik dat op'.

'Waarom?'

'Waarom niet, weet je wel?'

'Knotsig leuk, zeg. Schrijf je nou uit inspiraatsie of ga je gewoon maar zitten?'